

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІ ӘКІМШІЛІГІ
АДМИНИСТРАЦИЯ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н.ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

ТАРИХШЫЛАРДЫҢ ҰЛТТЫҚ КОНГРЕСІ
НАЦИОНАЛЬНЫЙ КОНГРЕСС ИСТОРИКОВ
NATIONAL CONGRESS OF THE HISTORIANS

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖӘНЕ ЕУРАЗИЯ КЕҢІСТІГІ:
ҚАЗІРГІ ЗАМАН МЕН ДАМУ КЕЛЕШЕГІ» атты**
Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған халықаралық
ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
международной научно-практической конференции
**«РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН И ЕВРАЗИЙСКОЕ ПРОСТРАНСТВО:
СОВРЕМЕННОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ»,**
посвященной 25-летию Независимости Республики Казахстан

WORKS
of the international scientific-practical conference
**«THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AND THE EURASIAN SPACE:
THE PRESENT AND THE FUTURE DEVELOPMENT»** dedicated to the 25th
anniversary of Independence of the Republic of Kazakhstan

III бөлім • часть III • part III

АСТАНА
2016

ӘОЖ 94(574)(063)

КБЖ 63.3(5Қаз)

Қ18

Бас редактор: Сыдықов Е.Б. - Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры, т.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА академигі

Редакция алқасы:

Молдажанова А.А. – п.ғ.д., профессор, оқу ісі жөніндегі проректор

Қамзабекұлы Д. – ф.ғ.д., профессор, әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор

Айтмағамбетов Д.Р. – ректордың аппарат жетекшісі

Пауло Ботта – профессор, Аргентина

Жеребцов И.Л. – т.ғ.д., профессор, Ресей

Гюрер Гульсевин – т.ғ.д., профессор, Түркия

Садықов Т.С. – т.ғ.д., профессор, тарих факультеті деканы

Көмеков Б.Е. – т.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА академигі

Дүкенбаева З.О. – т.ғ.д., профессор, Еуразиялық зерттеулер кафедрасының меңгерушісі

Алпысбес М.А. – т.ғ.д., профессор

Бердагулова С.К. – т.ғ.к., доцент

Абдрахманова Г.С. – т.ғ.к., доцент

Сыздық С.Қ. – магистр, оқытушы

Редакция алқасының көзқарасы мақала авторларының пікірімен сәйкес келуі міндетті емес.

Мнение авторов публикаций не обязательно должно совпадать с мнением редакционной коллегии.

The opinion of the authors of publications do not necessarily coincide with the views of the editorial board.

Қ18 «Қазақстан Республикасы және Еуразия кеңістігі: қазіргі заман мен даму келешегі» атты Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның мақалалар жинағы, III б. 452 б. / Жалпы ред.бас. Е.Б. Сыдықов. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы.

Труды Международной научно-практической конференции «Республика Казахстан и евразийское пространство: современность и перспективы развития», посвященной 25-летию Независимости Республики Казахстан, часть III. 452 стр. / Под ред. Е.Б.Сыдыкова – Астана: Издательство ЕНУ им. Л.Н.Гумилева.

Works of the international scientific-practical conference «The Republic of Kazakhstan and the Eurasian space: the Present and the Future Development», dedicated to 25th anniversary of Independence of Kazakhstan, part III. 452 p. / edited by E.B. Sydykov – Astana: Publishing house of L.N. Gumilyov Eurasian National University.

ISBN 978-9365-31-794-1

Жинақта 2016 жылдың қазан айының 20 күні Астана қаласында Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде өткен Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары берілген. Мақалалар автордың редакциясымен жарияланды.

В сборнике представлены труды международной научно-практической конференции, посвященной 25-летию Независимости Республики Казахстан, прошедшей в ЕНУ имени Л.Н. Гумилева. Астана, 20 октября, 2016 г. Материалы публикуются в авторской редакции.

The collection contains the works of the international scientific-practical conference dedicated to 25th anniversary of Independence of the Republic of Kazakhstan, which was held at the L.N. Gumilyov ENU. Astana, October 20, 2016. Materials are published in author's version.

ISBN 978-9365-31-794-1

ӘОЖ 94(574)(063)

КБЖ 63.3(5Қаз)

МАЗМҰНЫ

СЕКЦИЯ – 3. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН ЖӘНЕ ҰЛТ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ ОЙ-ТАНЫМ МҰРАСЫ / АЛИХАН БУКЕЙХАН И ИДЕЙНОЕ НАСЛЕДИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ

Абдуразаков М.Ф., Эрланулы Даулет А. БУКЕЙХАН КАК УЧЕНЫЙ-ИСТОРИК И ЭНЦИКЛОПЕДИСТ	3
Абдикарим Н., Солтан М. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАНОВТЫҢ ТҮЛҒАЛЫҚ ОБРАЗЫ ИДЕЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТ ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ ҚҰРАЛ РЕТІНДЕ	5
Алдабергенов М. КАЗАХСТАНСКОЙ НАУКЕ ПОМОЖЕТ УЧЕНИЕ АЛЬ-ФАРАБИ	8
Алтаев А.Ш. А.Ж. АЛЬ-МАШАНИ ВЫДАЮЩЕЙСЯ КАЗАХСКИЙ УЧЕНЫЙ, ПИСАТЕЛЬ, ПЕДАГОГ	10
Аршабеков Т.Т. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ТАРИХЫ.	13
Ахмадиева Қ.Т., Дүкенбаева З.О. АЛАШОРДА: МЕМЛЕКЕТТІЛІК ЖӘНЕ ТАРИХИ САБАҚТАСТЫҚ	16
Әбдуәлиұлы Б. АҚЖАН ӘЛ-МАШАНИ МҰРАСЫ ЖӘНЕ СӨЗ СЫРЫНА САЯХАТ.	19
Әбжаппарова Б.Ж. А. ӘЛ-МАШАНИДІҢ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ ТАРИХЫНДА АЛАТЫН ОРНЫ	22
Әлменбетова У.А. ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІНДЕГІ ЗИЯЛЫ ТҮЛҒАЛАРДЫ ЗЕРТТЕУ ТАҚЫРЫБЫ.	24
Байдалы Р.Ж., Кабульдинов З.Е. АЙДАРХАН ТҮРЛЫБАЕВТЫҢ ӨМІРІ МЕН ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҚЫЗМЕТІ	28
Бейсенбекова Н.А., Химади М.С. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАННЫҢ ЕҢБЕКТЕРІ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫН ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ	31
Дүкенбаева З.О., Шабамбаева А.Г. АҚЖАН МАШАНИ – ОСНОВОПОЛОЖНИК КАЗАХСТАНСКОЙ ШКОЛЫ ГЕОМЕХАНИКОВ	33
Дүкенбаева З.О., Байдалы Р.Ж. АКАДЕМИК МАНАШ ҚОЗЫБАЕВТЫҢ ЕҢБЕКТЕРІНЕ ҚЫСҚАША ШОЛУ	46
Дукомбайев А.Т. ВКЛАД А. БУКЕЙХАНА В ИЗУЧЕНИЕ КАЗАХСКИХ ЗИМОВОК	48
Жумагулов Б.С. ЕЛІ ҮШІН ТУҒАН ЕР, ЖАНКЕШТІ КҮРЕСКЕР	55
Имангалиев А.Т., Дүкенбаева З.О. АЛАШ ЗИЯЛЫСЫ ҚОШКЕ КЕМЕҢГЕРҮЛЫНЫҢ «ҚАЗАҚ ТАРИХЫНАН» АТТЫ ЗЕРТТЕУ ЕҢБЕГІНЕН	62
Исенова Г. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН СТАТИСТ – ҒАЛЫМ	65
Kalenova T.S., Shaymerdenuly E. THE STATE BASES OF ALASH AUTONOMY	68
Кадырова Г.К., Хамитова С.Т. АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ ХАЛЫҚҚА БІЛІМ БЕРУ ЖОЛЫНДАҒЫ ҚЫЗМЕТІ.	70
Қалижанов У. ӘЛИХАН ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТ	73
Қапашева А.Т. АХМЕТ БАЙТҮРСЫНҮЛЫНЫҢ ҮСТАЗДЫҚ ҚЫЗМЕТІ	75

Қара Ә., Талғатбек М., Дүкенбаева З.О. ҰЛЫ ДАЛА ӨРКЕНИЕТІНДЕГІ ҰЛТ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ ОЙ-ТАНЫМДЫҚ МҰРАСЫ	78
Қаратай Ш.Б. АХМЕТ ҚОРҒАНБЕКҰЛЫ БІРІМЖАНОВ – АЛАШ ҚАЙРАТКЕРІ	81
Мұқанова Г.Н. МҰХАМЕДЖАН ТЫНЫШПАЕВТЫҢ АЛАШОРДА ЖӘНЕ ҚОҚАН АУТОНОМИЯСЫНДАҒЫ ҚЫЗМЕТІ	84
Мұсағалиева А.С. АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫ ЖӘНЕ КОКП XX СЪЕЗІ	86
Наурызбаева Э.К. 1916 ЖЫЛҒЫ ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КӨТЕРІЛІС ЖӘНЕ Ә. БӨКЕЙХАН.	89
Нугманова Г.М. АЛАШ ҚАЙРАТКЕРІ АХМЕТ БАЙТҰРСЫНОВТЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МЕМЛЕКЕТ ТУРАЛЫ КӨЗҚАРАСЫ	92
Өскембаев Қ.С. XX ҒАСЫР БАСЫНДАҒЫ ЗИЯЛЫ ҚАУЫМ ЖӘНЕ Ә. ЕРМЕКОВ	95
Сабанбаева Ж.М. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАНОВ ЖӘНЕ РЕСЕЙДІҢ МЕМЛЕКЕТТІК ДУМАСЫ	101
Сайлаубаева Н. Е. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАНОВ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ БАСПАСӨЗІ	105
Сафиоллаева Г.Т. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН – ҰЛТ ЖАНАШЫРЫ	108
Сұлтанов Қ. АҚҚАН ЖАРЫҚ ЖҮЛДЫЗДАЙ	110
Сыздық Б.К. ЛИДЕР-ҚЫЗМЕТШІЛІК ЖӘНЕ ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН ҮЛГІСІ	111
Түрсүн Х., Вахдет Таракчы МҰСТАФА ШОҚАЙДЫҢ ТОЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАР ЖИНАҒЫ – АСА ҚҰНДЫ ТАРИХИ ДЕРЕККӨЗ	114
Шаймуханова С.Д. ОТ ТОМСКА ДО СТЕПЕЙ САРЫАРКИ	117
Шаукенов Ж.А. К ПРОБЛЕМЕ ОБЪЕКТИВНОЙ ОЦЕНКИ ЛИЧНОСТИ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИСТОРИИ	102
Шотбакова Л.К. ВОПРОСЫ ПРОСВЕЩЕНИЯ В ТРУДАХ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИДЕРОВ АЛАШ	122
СЕКЦИЯ – 4. ЖАҒАҢДЫҚ САЯСАТТАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ ҰЛТ КӨШБАСШЫСЫ Н.Ә. НАЗАРБАЕВТЫҢ РӨЛІ / КАЗАХСТАН В ГЛОБАЛЬНОЙ ПОЛИТИКЕ И РОЛЬ ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА	
Akbota Zholdasbekova, Punit Gaur KAZAKHSTAN-INDIA RELATION: CHALLENGES AND PROSPECTUS	126
Akhmedyanova D.K., Kurmashev A.K. CONCEPTUAL BASIS OF KAZAKHSTAN’S FOREIGN POLICY	128
Абдикаликова Д.Н. ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ФРАНЦУЗСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	131
Абенов Д.Е. «МӘҢГІЛІК ЕЛ» - ПРОЕКТЫ В БУДУЩЕЕ	133
Абильмаликов К.К. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ ФРАНЦИИ В КАСПИЙСКОМ РЕГИОНЕ: КАЗАХСТАНСКИЙ ФАКТОР И ВОЗМОЖНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА	136
Айдарбекова Ұ.М. ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН: БҮГІНГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ	139
Аманжолов С.А. ИНТЕГРАЦИОННЫЕ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА	142

Ан Сан Хун ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ И КАЗАХСТАНА В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ	145
Ахметова Г.К. ҮШ ТІЛДІ МЕНГЕРУ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ	148
Әбішева М.М. ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ СЪЕЗІ – ЕЛБАСЫНЫҢ ИГІ БАСТАМАЛАРЫНЫҢ БІРІ РЕТІНДЕ	150
Әмірғазин С.Т. ЕЛБАСЫ, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТҮҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ Н.Ә. НАЗАРБАЕВТЫҢ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНА ФИЛОСОФИЯЛЫҚ АЙҚЫНДАМА	152
Berdagulova S. NEW ANTINUCLEAR INITIATIVE OF KAZAKHSTAN	155
Базарбекова Д. М. К ВОПРОСУ О МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКУ	157
Баймагамбетова А.А. ӘЛЕМДІК ЖАҢА ДАНУ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТТІК ИДЕОЛОГИЯ	160
Баишев Ж.Н. СУДЕБНАЯ ЗАЩИТА ПРАВ И ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В ЭКОНОМИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА.	162
Бегалинова К. К., Ашилова М. С. РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА В СТАНОВЛЕНИИ НОВОЙ МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА	165
Битұрсын Ғ.Ш., Калдыбаева О.С. МӘҢГІЛІК ЕЛ: ЖАҢА ДАНУ ДӘУІРІНДЕ МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ЖЕТІЛДІРУДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ТЕТІКТЕРІ	168
Битұрсын Ғ.Ш., Кенжина М.М. ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ РЕФОРМА – ҚҰҚЫҚТЫҚ МЕМЛЕКЕТТІҢ ЖАРҚЫН БЕЙНЕСІ	170
Дүйсен С.Ж. Н.НАЗАРБАЕВ ЖӘНЕ КСРО-НЫҢ ҮДЫРАУЫ	173
Мәсімханұлы Д. ЕЛБАСЫ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ДИАСПОРАСЫ	178
Дүкенбаева З.О., Мұсабалина Г.Т. ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»	181
Ерденбекова Ж.С., Мұратбекқызы Б., Молдашева А.М. ИНИЦИАТИВА Н.А. НАЗАРБАЕВА В СОЗДАНИИ ПЯТИ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ РЕФОРМ. 100 КОНКРЕТНЫХ ШАГОВ - РЕАЛИЗАЦИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО КУРСА РАЗВИТИЯ РК	184
Жаксыгельдинов Ж.Н., Орысхан Б., Шыныбеков Б.Ш. ИЗ ИСТОРИИ УСТАНОВЛЕНИЯ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ РК И ЕС	185
Жеребцов И.Л., Таскаев М.В. КОМИ НАЦИОНАЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ В ПОСТСОВЕТСКОЙ ФЕДЕРАТИВНОЙ РОССИИ	191
Жиенқұлова Л.Т. ЕХРО-2017 ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАНЫ ДАМУДЫҢ МАҢЫЗДЫ КАТАЛИЗАТОРЫ РЕТІНДЕ	193
Иембекова М.О. ҚАЗАҚСТАН ПРЕЗИДЕНТІ Н.Ә.НАЗАРБАЕВТЫҢ ТҮРКІ ЕЛДЕРІ БІТІМАҚТАСТЫҒЫН ДАМУДАҒЫ БАСТАМАЛАРЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ МАҢЫЗЫ	196
Искакова К.Ы., Шалбаев Е.Ж. Н.Ә.НАЗАРБАЕВ: ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АТА-ЗАНЫНЫҢ ДАЙЫНДАЛУЫ МЕН ҚАБЫЛДАНУЫ ТУРАЛЫ	199
Какенова Г.М. РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН: 25 ЛЕТ БОРЬБЫ ЗА БЕЗЪЯДЕРНЫЙ МИР	202

Какимова М.Ш. ПРИНЦИПЫ ПРАВА КАК ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	205
Калиева М.Ш. ИНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА КАК ОСНОВА ПОЛИТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА	211
Кенжеғали Ж.М., Кожирова С.Б. КАЗАХСТАНСКО-КИТАЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В СФЕРЕ ВОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ: ТРАДИЦИИ И НОВАЦИИ	213
Колесник А.А. ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ РК И СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	217
Кусаинова А.К., Нургалиев Б.М., Амандыкова Л.К. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА	220
Марқабаева А.М. «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ЖАЛПЫ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ МЕН ТҮРЛІ ТАРИХИ ДӘУІРЛЕРДЕГІ ҰЛТ КӨШБАСШЫЛАРЫ ИДЕЯЛАРЫНЫҢ САБАҚТАСТЫҒЫ	223
Менисова Г.Е., Мейркулова А.Б. МЕМЛЕКЕТТІК РӘМІЗДЕРДІ НАСИХАТТАУ МЕН ДӘРІПТЕУ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БАСТАУЫ	226
Nuriddenova A. CONNECTING EURASIA: KAZAKHSTAN'S PLACE IN CHINA'S "SILK ROAD ECONOMIC BELT" PROJECT	228
Набиев С.Т. НҮРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ ЕУРАЗИЯЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯСЫНЫҢ ИДЕОЛОГЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГІ	232
Наумов Д.И., Килыбаева П.К. БЕЛОРУССКО-КАЗАХСТАНСКОЕ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	235
Нурпенсова Э.Т. БАШҚҰРТ ХАЛҚЫНЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ ТАРИХЫНЫҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ	239
Панияз Т.П., Панияз А.П. ГЕОСАЯСАТ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ ҚАУІПСІЗДІК МӘСЕЛЕЛЕРІ	242
Рабазанов Н.А. «ЕВРАЗИЙСТВО» - КАК ФУНДАМЕНТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ ВО ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	245
Serikbayeva A.T., Asma Najib DEVELOPMENT OF KAZAKHSTANI RELATIONS WITH AFGHANISTAN AT THE PRESENT STAGE	247
Садықов Т.С. «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ САЯСИ-ҚОҒАМДЫҚ БІРЛІГІН НЫҒАЙТУДАҒЫ РӨЛІ	249
Сарсембаев М.А. ПРАВОВАЯ ОСНОВА БАЗ ДАННЫХ В КАЗАХСТАНЕ, ЕАЭС И ЕС ПО АНАЛИЗУ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ	252
Сәтбай Д.Я. «НЕВАДА-СЕМЕЙ» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АНТИЯДРОЛЫҚ ҚОЗҒАЛЫСЫ – ТӘУЕЛСІЗДІК ЖАРШЫСЫ	258
Смағұлов Н.Б. «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ» – ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ИДЕОЛОГИЯСЫНЫҢ НЕГІЗГІ ТҮП ҚАЗЫҒЫ	261
Смағұлова Г.М., Тулеуова Б.Т. ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІРІККЕН ҰЛТТАР ҰЙЫМЫНДАҒЫ ДИПЛОМАТИЯСЫНЫҢ КЕЙБІР ҚЫРЛАРЫ	268
Сыздықов С.М. «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ САЯСИ-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ МЕН ТАРИХИ САБАҚТАСТЫҒЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ	271

Тиштибекова Ш. ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ АЙМАҚТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ШЕШУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ	277
Хасанов М.Ш., Петрова В.Ф. ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА В КОНТЕКСТЕ ЕВРАЗИЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ	280
Шашаев Ә.К. «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ ЕЛІМІЗДІҢ ТҮТАСТЫҒЫНЫҢ ТҮҒЫРЫ	283
СЕКЦИЯ – 5. ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ / КЛЮЧЕВЫЕ ВЕХИ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ НЕЗАВИСИМОЙ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	
Abdrakhmanova G.S. ACTIVITY OF SHANGHAI ORGANIZATION OF COLLABORATION	286
Айтжанова Д.Н. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА И МОЛОДЕЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ: МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА	288
Акылбаева И.М. СУВЕРЕНИЗАЦИЯ И ИСТОРИЧЕСКИЕ ВЫЗОВЫ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УСТРОЙСТВА	292
Алтаев А.Ш. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ	294
Артықбаев Ж.О. «ҚАЗАҚ» ҰҒЫМЫ МӘҢГІЛІК ЕЛ ИДЕЯСЫНЫҢ АЛТЫН ӨЗЕГІ	298
Ауанасова А.М., Нурпеисов Е.К. ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНЫЕ СИМВОЛЫ КАЗАХСТАНА В РЕАЛИЗАЦИИ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»	303
Айзатуллова А.Ш. ИСТОРИЯ: СОВЕТСКАЯ АВИАЦИЯ В НАЧАЛЬНЫЙ ПЕРИОД ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	306
Әбікенов Ж.О. ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЭТНОСАЯСИ ПРОЦЕСТЕРДІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	308
Акмадиева Г.П. ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ ҚҰЖАТТАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫНЫҢ ДЕРЕГІ РЕТІНДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ	308
Әбікенова С.М. ҰЛТАРАЛЫҚ КЕЛІСІМНІҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҮЛГІСІ: БҮГІНГІ ЖОҒАРЫ САЯСИ МӘДЕНИЕТ КЕЛІСІМІ	310
Әділбеков Н. ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ	313
Баудиярова К.Б., Исаева А.И. ОТРАЖЕНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ СЕМЬИ НА ЕЕ БЛАГОПОЛУЧИИ В КАЗАХСТАНЕ	316
Бегалинова К. К., Бегалинов А.С. ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЫЕ ОСНОВЫ КАЗАХСТАНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ	319
Бекжанова М., Өтешова А.Қ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ДАМУЫНА КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ТІГІЗЕН ӘСЕРІ	322
Бимақанова З.Ш., Тленчиева А.А. ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ МҰРАТЫ – МӘҢГІЛІК ЕЛ БОЛУ	324
Болатова Қ.Б. ҚАЗАҚСТАН ЕГЕМЕНДІ ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ҚОҒАМДЫҚ САЯСИ ӨМІРІ	327
Даркенов Қ.Ғ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭТНОСАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫ ЖЕТІЛДІРУ МЕН ТҰРАҚТЫЛЫҚ ЖӘНЕ АССАМБЛЕЯНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТТАРЫ	330

Екібаев Р.Ж. ЖАҢА ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТ ЖЫЛДАРЫНДА ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШЫҒЫС Өңіріндегі Әлеуметтік-Экономикалық Өзгерістер	333
Еришева Т.А., Башпаева К.Ж., Шаржанова Н.К. СПОСОБЫ «ВООРУЖЕНИЯ» ОТЕЧЕСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖИ ИДЕЕЙ «МӘңгілік Ел»	335
Ескеева М.Қ. «МӘңгілік Ел» ИДЕЯСЫН ДАМУДЫҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	338
Жетібаев К.М., Исаев М.С. «МӘңгілік Ел» ИДЕЯСЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚУндылықтар Жүйесінің МӘні	341
Жұмабеков Ж.А. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫНЫҢ ТАРИХЫНАН	345
Жүзтаева Б.Н. ҚАЗАҚСТАН - ӘЛЕМ МОЙЫНДАҒАН ЕЛ	347
Иманбаева А.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ САЯСИ КОММУНИКАЦИЯНЫ ДАМУДЫҢ ЖОЛДАРЫ	350
Ковальская С.И. ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕКАЗАХСТАНСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ И ИСТОРИЧЕСКОЕ СОЗНАНИЕ	353
Косжанова Г.С. АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ЕСТЕ САҚТАУ ҚАБІЛЕТЕРІНІҢ ДАМУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ	355
Қалиев Н. ҚАЛЫПТАСҚАН МЕМЛЕКЕТТІҢ САЯСИ Жүйесі: САПАЛЫҚ ТҮЗІлістер ЖӘНЕ ДАМУ КЕЛешегі	357
Кошман Т.В. К ВОПРОСУ О КАЗАХСТАНСКОЙ МОДЕЛИ МЕЖЭТНИЧЕСКОГО СОГЛАСИЯ	362
Көмеков Б.Е., Талғатбек М. КИЕЛІ ТӘУЕЛсіздік ТАРИХЫ - ҰРПАҚТАР ҮНДЕСТІГІНДЕ	365
Қабылшаев К.И. ҚАЗАҚСТАН ТӘУЕЛсіздігінің 25 ЖЫЛДЫҒЫ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТЕМірЖОЛдарының ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ НЕГІЗГІ КЕЗЕңДЕР	367
Қанғабыл І. К. ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘсіПтік БІлім БЕРУ САЛАСЫНДА ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУ МАңЫЗДЫЛЫҒЫ	373
Қасабекова А.И. ТӘУЕЛсіз ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚОҒАМДЫҚ - ӘЛЕУМЕТтік ЖӘНЕ БІлім САЛАСЫНДАҒЫ ЖЕТістіктер	375
Мишина И.А., Цыренова М.Г. МНОГОУРОВНЕВЫЙ ПОДХОД К ПРЕПОДАВАНИЮ ИСТОРИИ (опыт Российской Федерации)	378
Нестуля А.А., Нестуля С.И. ЛИДЕРСТВО-СЛУЖЕНИЕ КАК УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИНСТИТУТОВ КАЗАХСТАНА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	382
Ниязбаева А.А. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ ГОРНО-МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИМ КЛАСТЕРОМ С ПОЗИЦИИ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА	385
Аяған Б.Ғ., Нурпеисов Е.К. ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СИМВОЛОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	388
Нурмағанбетова М.С. СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ	391
Нұрымбетова Г.Р. ТӘУЕЛсіз ҚАЗАҚСТАН: ДЕМОКРАТИЯЛАНДЫРУ ТӘжірибесі мен нәтижелері.	394

Өтешова А.Қ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНДАҒЫ БАСТЫ МӘСЕЛЕЛЕРДЕН ШЫҒУ БАҒЫТТАРЫ	397
Мукатаева А.К., Ногайбаева М.К. НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕОЛОГИЯ НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА «МӘҢГІЛІК ЕЛ»	401
Мусабалина Г.Т. КАЗАХСТАНСКИЙ ПУТЬ В СВЕТЕ ПОСЛАНИЯ ПРЕЗИДЕНТА РК Н.А.НАЗАРБАЕВА	403
Рабазанов Н.А. ВАЖНОСТЬ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ИДЕОЛОГИЧЕСКОМ КОНСТРУИРОВАНИИ И В ФОРМИРОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ	407
Сайлаубай Е.Е. «ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН МҰРАТЫ – МӘҢГІЛІК ЕЛ»	410
Менисова Г.Е., Мейркулова А.Б. МЕМЛЕКЕТТІК РӘМІЗДЕРДІ НАСИХАТТАУ МЕН ДӘРІПТЕУ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БАСТАУЫ.	414
Серік Ә.А. ЕХРО 2017- ЕЛ ДАМУЫНЫҢ БАСТЫ КҮШІ	416
Сыздық Б.К. ҚАЗАҚ РЕСПУБЛИКАЛАРЫ ЖӘНЕ ЖЕЛТОҚСАН КӨТЕРІЛІСІ	419
Хасенова Ж.О. ПРОБЛЕМЫ РЕАБИЛИТАЦИИ ЖЕРТВ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ В ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН (К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА)	425
Шаймуханова С.Д., Грудина В.В. ЛЕТОПИСЬ НЕЗАВИСИМОСТИ	427
Шаймуханова С.Д., Шарафиева А.М. ЧЕТВЕРТЬ ВЕКА НЕЗАВИСИМОГО ГОСУДАРСТВА	429
Шаукебаев Ж., Өтешова А. ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОТАНДЫҚ ӨНІМДЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ СЫРТҚЫ НАРЫҚТАҒЫ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІ	431
Шаяхметов Н.У. ЦЕННОСТНЫЕ ОСНОВЫ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАТРИОТИЧЕСКОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» КАК ФАКТОР УКРЕПЛЕНИЯ КАЗАХСТАНСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ	433

4. Н.Ә Назарбаев Елмен сырласу. I том. –Астана: Күлтегін, 2008.280 б.
5. Н.Ә Назарбаев Елмен сырласу. II том.Астана: Күлтегін, 2009. 256 б.
6. Д.А. Қонаев Ақиқаттан аттауға болмайды.— Алматы, 1994. 30-б.

Даркенов Қ.Ф.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭТНОСАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫ ЖЕТІЛДІРУ МЕН ТҰРАҚТЫЛЫҚ ЖӘНЕ АССАМБЛЕЯНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТТАРЫ

Қазақстанда этносаралық қатынастарды жетілдіру мен тұрақтылық қазіргі кезеңде теориялық және практикалық тұрғыда өзекті мәселе. Ел ішіндегі саяси-экономикалық, рухани тұрақтылық, этностар арасындағы өзара түсіністік және өзара сенім – бұл келешекке, даму мен модернизацияға жасалған инвестиция.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев «Этносаралық келісім – ол өміршеңдік оттегі. Біз демалған кезде оны байқамаймыз, ол өздігінен болады. Біз тек өмір сүреміз. Бірлігіміз бен этносаралық келісімді біздің өзіміз сақтауға тиіспіз. Оны біз үшін ешкім ешқашан сырттан келіп жасамайды, - деп этносаралық келісімге ерекше маңыз берді. Ел ішіндегі тұрақтылық пен сенім бейбітшіліктің негізін қалайтындығын атап өтіп, оған кең көлемде, әрі нақты «...Бейбітшілік – ол әке мен ана қуанышы, ата-аналар денсаулығы және біздің балаларының бақыты. Бейбітшілік – ол тұрақты жұмыс, жалақы және ертеңгі күнге деген сенім. Бейбітшілік пен тұрақтылық – күн сайынғы еңбекпен қорғап, нығайтуды қажет ететін жалпыхалықтық жетістік» - деді [1].

Аймақ елдеріндегі этносаралық қатынастардағы жағдай, шиеленістердің тууы мен себептерін зерттеу, терең аналитикалық талдау жасау қандай да болмасын қауіпті синдромның алдын алуға мүмкіндік береді. Поскеңестік кеңістік елдері Украина, Өзбекстан, Қырғызстан және т.б. әлеуметтік толқу мен наразылықтың тууы, себептері, пайда болуы көзі, оның салдары қазақстандық саясаттану, аймақтану, әлеуметтану мамандары алдына жаңа сұрақтар қойды.

Қазақстан неғұрлым тұрақты, этносаралық мәселелер есепке алынған мемлекет, қандай да болмасын шиеленіс, қақтығыстың тууына негіз жоқ деген пікірлердің басым болғандығына қарамастан, қоғамның трансформациялану және модернизациялану үрдісіне сергек қарау маңызды. Сырттан, өзге аймақтардан жаһандану жағдайында конфессия аралық, этносаралық т.б. шиеленістерге негіз болуы мүмкін жағымсыз құбылыстардың Қазақстанда байқалуын сараптау да өте қажетті мәселе. Ел ішінде жағымсыз тенденциялардың тууы, оның таралу, орнығу және қауіптілік деңгейін айқындау, қауіп-қатердің алдын алу шараларын белгілеу және жүзеге асырумен тығыз байланысты. Сондықтан да этносаралық мәселе зерттеу нысанасы ретінде кешенді түрде қарастырылады. Солардың қазіргі кездегі өзекті тарамдарын қарастырсақ:

- Мемлекет құраушы ұлт тарапынан басқа этникалық топтарға жанама немесе тікелей түрде қысым байқала ма.
- Азшылық этностардың ана тілін, мәдениетін, салт-дәстүрін, әдет-ғұрыптарын сақтауы мен дамытуы, қолдану деңгейі қандай.
- Мемлекет аумағындағы этникалық топтар арасында қандай мәселеде шиеленіс, қақтығыс тууы мүмкін.
- Этностар арасында шиеленіс, қақтығыстың тууына, өрістеуіне сыртқы күштердің ықпалы қандай болуы мүмкін.
- Азшылық болып саналатын (диаспора) этностар тарапынан унитарлы мемлекеттің тұтастығын бұзатын сепаратистік әрекет, бағыт байқалмайды ма.
- Ұлттық қауіпсіздікке қатер төндіруі мүмкін сепаратистік ағымдардың алдын алу, қауіптілік деңгейінің көтерілуіне жол бермеу шараларының деңгейі қандай т.б.

Мемлекеттің қауіпсіздігі мен этносаралық тұрақтылықты сақтауда осы аталғандар немесе қолданылу аясы ауқымды басқа өзекті мәселелерді назардан тыс қалдырмау қажеттілігі туындайды. Сондықтан, зерттеу объектісі бойынша үнемі, үздіксіз зерттеулер жүргізу арқылы ғылыми негізде жауап табу және теориялық, практикалық тұрғыда айналымға енгізу маңызды.

Мамандар пікірінше қоғамда демократияның бел алуының шарттарының бірі – халық көпшілігінің ұстанымдары (діні, тілі, мәдениеті) басымдық алуы керек [2]. Сонда ғана этнос өкілдерінің

рухани құндылықтары, тарихи жады, мұрат мақсаттарының құрметтелуі этносаралық қатынастарды нығайтуға жол ашатыны айқын.

Осы тұрғыда елбасының этносаралық және конфессияаралық келісім моделін құрудың стратегиялық қағидасы ретінде мемлекеттік тілді насихаттау және дамыту [3, 23] мәселесін қадап, нақты айтты. Қазақстан Халықтары Ассамблеясының қатысушыларына сөйлеген сөзінде: «...барлық азаматтардың қазақ тілін білуі – бұл жай лозунг емес, бұл дегеніңіз, олар тілмен бірге елдің тарихын, қазақ халқының өткен дәуірлерден бастап, бүгінгі таңға дейінгі тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрлерін білу деген сөз. Бұл барлық қазақстандықтардың бір-бірімен жақындаса түсуіне ықпал етеді және біздің арамыздағы сенімнің күн өткен сайын нығая түсуіне мүмкіндік береді. Ассамблея жұмысының басты мақсаты да – осы» деп айтуы Қазақстандағы этносаралық қатынастарды жетілдірудің бірден бір кілті, дұрыс жолы ретінде қазақ тілін меңгеру екендігін нақтылады. Осы тұрғыда Ассамблеяға да айқын мақсат көрсетіп, жұмыс бағдарын анықтап берді.

Сонымен қатар, президент «Сондай-ақ, біз барлық этностық топтардың мәдениетін, салт-дәстүрлерін, әдет-ғұрыптарын сақтауға және дамытуға, біздің аса бай ортақ тарихи-мұрамызды сақтап қалуға тырысқан жөн. Бұл ел ішінде тұрақтылық, бейбітшілік пен келісімнің болуы, елдің гүлденуі үшін тұрақты түрде жүзеге асырылуы қажет», – деп ауқымды мәселені қамтып, этносаралық қатынастағы маңызды жұмыстар бағдарын айқындады [4].

Ел ішіндегі тұрақтылық, бейбітшілік пен келісімнің орнығуы бір бірімен тығыз байланысты бірнеше компоненттерден тұрады. Олар:

- ❖ Ел ішінде барлық салада этностар құқықтарының бұзылмауы;
- ❖ Әлеуметтік әділеттілік пен теңдіктің сақталуы;
- ❖ Этностық топтардың салт-дәстүрлері, әдет-ғұрыптары мен мәдениетін сақтау мен дамытуға мүмкіндігінің болуы;
- ❖ Тұрақтылық, бейбітшілік және этносаралық келісімді нығайтуға мүмкіндік беретін кешенді шаралар өткізу;
- ❖ Өткен тарихи кезеңдегі болған этносаралық шиеленістер мен қақтығыстарды өршітуге жол бермеу;
- ❖ Этносаралық қатынастарда жалғандыққа, тарихи оқиғалар мен құжаттарды бұрмалауға, үстірт қарау мен айыптауға жол бермеу;
- ❖ Этносаралық қатынастарда мемлекеттік, ұлттық мүденің басымдылығын сіңіру;
- ❖ Этносаралық қатынастарды нығайту үрдісінде даңғаз, дақпырт, бір мезеттік жалған, фасадтық әдіс, тәсілдерден бас тарту т.б.;
- ❖ Этносаралық тұрақтылық, үйлесімді даму, жасампаздық, жанашылдық идеясын кешенді түрде зерттеу мен басқа елдер тәжірибесін үйрену;

Әрине, бұл аталғандар этносаралық қатынастарға қатысты мәселені толық қамтымауы мүмкін. Дегенмен, тұрақтылық, этносаралық келісім мен бейбітшілік сақталуы үшін жоғарда көрсетілгендер бірінші кезекті қажетті талап.

Бұлардың іс жүзінде нақты іске асырылуына мемлекеттік билік құрылымы ғана емес, көп функционалды қызмет атқаратын Қазақстан халықтар Ассамблеясы да жауапты. Сонда, Қазақстан халықтар Ассамблеясы тірі, белсенді организм ретінде танылады.

Осы арада, сәл шегініс жасасақ, өткен 90-жылдардың басында бұрынғы кеңестік идеологиялық догмалар бұзылып рухани салада дағдарыс пен адасушылық туған кезде, көптеген этнос өкілдері мекендеген Қазақстанда, ертен не болады және «...біз кімбіз және жақын әрі алыс болашақта кімге айналамыз?» деген сұрақ туғаны белгілі [5, 32]. Бірнеше мың этнос өкілдерінің тарихи отанына оралды. Ертеңгі күнге күмәнмен қараушылар да болды. Себебі, тәуелсіздік алып жаңа мемлекеттік құрылымдар қалыптасу үрдісінде, этносаралық қақтығыстар туғаны да өткен тарихтан мәлім болатын. Мысалы, Оңтүстік Азияда Үндістан мен Пәкстанның тәуелсіздігін жариялауы, ұлттардың бөлінуі этносаралық шиеленіс, қарулы қақтығысқа дейін ұласқан. Күні бүгінге дейін Кашмир өзекті мәселе. Посткеңестікте де этносаралық қақтығыс сипатындағы оқиғалар пайда болды. Мұндай келеңсіз көріністер Қазақстанның бірқатар облыстарында да байқалды. Осындай тарихи негативті оқиғалар тізбегі мен нақты көрініс берген оқиғалар жауабы жоқ көптеген сұрақтар туғызды. Міне осындай жағдайда «...республикада ұлтаралық келісімді сақтау және келешекте бекіту үшін жаңа қоғамдық институт – Президенттің консультативтік және кеңесші органы ретінде Қазақстан халқының келісім және бірлік Ассамблеясын құру қажеттілігі туындады. ...туындайтын қайшылықтар мен мәселелерді

шешу кезінде саяси ымыраларды іздеу, ұлттық мүдделерді қозғайтын заңнамалық актілер жобаларын аса мұқият сараптау басым болуға тиіс» болды [6].

Әрине, Қазақстан халықтар Ассамблеясының ұстанатын бағыты әр жылдары бірнеше рет нақтыланып, қызмет аясы да кеңейтілді. Ел бірлігін, тұрақтылық пен өзара сенімді орнықтыру мен сақтау тәуелсіз жас мемлекеттің қалыптасуы мен өркендеуінің басты шарты екендігін әрбір қазақстандық түсінді. Сондықтан, «Ассамблея жұмысында ...ең алдымен, ұлттық тәрбие беру, азаматтық пен мемлекеттік тілді бекіту, этносаралық және конфессияаралық келісім сияқты бағыттар бойынша жұмыс істеу» араға жылдар түскенімен бүгінге дейін күн тәртібінен түскен жоқ [7].

Әрбір қазақстандықтың санасында тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен бастап қарапайым, бірақ өте маңызды «бейбіт елде бейбіт өмір сүру, бір біріне сеніммен, құрметпен қарау» ұғымын сіңдіру – тұрақтылық орнаған, жасампаз елдің келешегіне жол ашатын.

Сондықтан да болар, қоғамдық институт Қазақстан халықтары Ассамблеясына аса маңызды міндеттер жүктелді.

«Қазақстан халықтар Ассамблеясы туралы» Қазақстан Республикасының Заңында, қоғамдық институттың негізгі қызметтік принциптері анық белгіленді: Олар, «адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының басымдылығы; халық пен мемлекет мүдделерінің басымдылығы; нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге деген қатынасына, нанымдарына немесе кез келген өзге де жағдайларына қарамастан, адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының теңдігі; Ассамблея мүшелерінің тең құқылығы және оның құрамындағы қызметі үшін дербес жауапкершілігі; жариялылықты толықтай дәлелдеп, іс жүзінде халықтың дипломатия мен негізгі механизмі болу» [8].

Осы тұрғыда Қазақстан халықтары Ассамблеясы – мемлекет құраушы ұлт қазақ ұлтымен тағдырлас қана емес, мүдделес, мақсаты бір қазақстандық этностардың қалыпты, үйлесімді дамуын қамтамасыз етуші қоғамдық институт. Ішкі және сыртқы күштер тарапынан тууы мүмкін қайшылықтар мен шиеленістердің алдын алу мүмкіндігін қамтамасыз етуде, этносаралық қатынастарды жүйелі дамытуда кеңесші орган. ҚХА белсенді қимылы, іс әрекеті, қандай да болмасын, ел бірлігіне нұқсан келтіруші элементтерге, әр түрлі сипаттағы арандатушылық әрекеттерге жол бермей, әшкерлеуі қоғамдық ұйымның белсенді субъекті, организм ретіндегі беделін өсіреді. Пассивті, монотонды қызметін әртараптандыру, оған көп қырлы сипат беру елдегі тұрақтылықты сақтайды, этносаралық байланысты нығайтады.

Қазақ тілін меңгеру, іс жүзінде оны қарым қатынас құралы ретінде қолдану этносаралық бірлікті, өзара түсіністікті нығайтатыны сөзсіз. Бұл бір жағынан қазақ халқына құрмет қана емес, өзара сыйластың маңызды элементі деп тар едік.

Сонымен қатар, ұлттық астамшылық пен оқшаулануға жол бермеу, жағымсыз көріністерге ымырасыздық танытып белсенді түрде әлеуметпен қызмет орындарында кездесу, өзара пікір алмасу қоғамдық институт жұмысын жандандырады. Әсіресе, жастармен, оның ішінде студенттермен жүйелі түрде кездесу өткізу, тәжірибелерімен бөлісу, ел тарихында есімі қалған танымал тұлғалардың өнегелі өмірінен этносаралық бірлікті нығайтатын мысалдар келтіру, оларды жат ағымдар ықпалынан сақтандыру ел келешігі үшін өлшеусіз үлес. Бұл елдегі тұрақтылық пен өзара құрметтің нығаюына, ертеңгі күннің қауіпсіздігі мен кепілділігіне сенім орнықтырады.

Американдық социолог, публицист Дэниел Белл: «Постиндустриальдық қоғам концепциясының негізгі түйіні техникалық, экономикалық даму мәселесі, мәдениет пен адамның дамуына жол ашу» [9] деген болса, Қазақстан өз жерін мекендеген барлық этнос өкілдерінің еркін дамуын қамтамасыз еткен, өзара сенім мен тұрақтылық концепциясын ұстанып отырған ел.

Бүгінгі өзгермелі әлемдегі Қазақстанның ұстанып отырған принципі «Бір ел – бір халық – бір тағдыр». Осы тұрғыда біз бір елміз, бір халықпыз және бәрімізге ортақ бір тағдырымыз бар деп сеніммен айтамыз. Бұл басты құндылық – Қазақстанды, ортақ үйімізді әлемге танытудың және көркейтудің кепілі.

Список литературы:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 11 қараша. Нұрлы жол – болашаққа бастар жол. <http://www.akorda.kz/kz/addresses/kazakstan-respublikasynyn-prezidenti-nazarbaevty-n-kazakstan-halkyna-zholdauy-2014-zhylgy-11-karasha>
2. Саясат Policy 2010, март. №3. 38 б.
3. Қазақстан халқы Ассамблеясы – ел тарихында. – Алматы, «Қазақпарат»: – 2015. – 266 б.

4. Қазақстан Республикасының Президенті, Қазақстан халқы Ассамблеясының төрағасы Н.Ә.Назарбаевтың ҚХА ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі. // <http://www.akorda.kz>
5. Назарбаев Н.Ә. Қазақстанның егемен мемлекет ретінде дамуы және қалыптасуының стратегиясы. – Алматы: Дәуір, 1992. – 32 б.
6. Тоғжанов Е.Л., Кан Г.В. Қазақстан халқы Асамблеясы: тарихи очерк. – Алматы: Раритет, 2010. – 94 б.
7. Назарбаев Н.Ә. Ұлттық бірлік – біздің стратегиялық таңдауымыз. // Н.Ә.Назарбаев Президент пен қазіргі заманғы Қазақстан: 3томдық құжаттар мен материалдар жинағы. – Алматы, 2010. – Т. 2. – 240 б.
8. «Қазақстан халықтар Ассамблеясы туралы» Қазақстан Республикасының Заңы // <http://www.assembly.kz>
9. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. – Москва.: Academia, 1999. – 786 б.

Екібаев Р.Ж.

ЖАҢА ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТ ЖЫЛДАРЫНДА ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШЫҒЫС ӨңІРІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР

Қазақстанда азаматтық қарама қарсылық жылдарында жүзеге асырылған әскери коммунизм саясаты күштеу әрекетімен жүргізіліп, өлкедегі тұрғындар үлкен қиыншылыққа ұшырағандықтан большевиктік басшылық әлеуметтік-экономикалық реформаларға баруға мәжбүр болды. Сондықтан да 1921 жылы наурыз айында өткен партияның X съезінде ЖЭС-ке көшу мәселесі талқыланды. Бұл бағыттың басты мақсаты – сауда мен ұсақ өнеркәсіп саласында нарықтық қатынастарды және жеке меншікті қалпына келтіру, ірі өнеркәсіпті, ауыл шаруашылығын оңалту болып табылды.

Жаңа экономикалық саясатты қолданудың басты шарты есебінде жеке меншік өндіріс пен тауар айналымды пайдалана отырып, елдегі шаруашылықты нығайту болып табылса, тағы бір мақсаты пролетариат одағы мен шаруаларды біріктіріп, пролетариат революциясын кеңейту керек деп есептелінді. Қырғыз (Қазак) Коммунистік ұйымы құрамының 70 пайызы ұсақ буржуазиялық өкілдерден тұрады деп атап көрсетіліп, капиталистік мазмұндағы түрлі шаруашылық қатынастарға партия өз тарапынан үлкен назар аударып, басты шарт – таптық сана сезімнің таза болуын қамтамасыз ету керек деген қағида ұстанды [1].

Сонымен қатар, жаңа экономикалық саясаттың енгізілуі кеңестік аппараттағы бюрократияны күшейте түскен болатын. Жалпы большевиктік өкімет жаңа экономикалық саясатты мемлекеттік және жеке меншік капитализмнің бірігуі нәтижесінде елдегі экономиканы қалпына келтіру мақсатында ғана қолданды. Большевиктер өздерінің диктатурасын сақтап қалу мақсатында ашық саудаға жол бергенімен, қоғамды саяси демократияландыруға шектеу қойды. Керісінше, ішкі большевиктік оппозицияны мейлінше бейтараптандырып, бір партиялық жүйені күшейтуге бет алып, қоғамға қатаң бақылау орнатуға тырысты. Бұл жөнінде В.И.Ленин өзінің сөзінде: «Введение НЭПа не означает отказа от террора против классовых врагов, а борьба есть и будет еще более отчаянная, еще более жестокая, чем борьба с Колчаком и Деникиным. Величайшая ошибка считать, что НЭП положил конец террору. Мы еще вернемся к террору, и к террору экономическому» - деп экономикада нарықтық қатынастарға жол берілгенімен, саясат саласында социалистік құрылысқа қарама-қайшы келетін жат элементтермен күресу өз жалғасын таба беретіндігін баса айтты [2].

Осы уақыттардағы қазақ халқының жалпы шаруашылығын алсақ, оның негізі малшылық пен егіншілік болды, бұған қосымша демеуші ұсақ кәсіпкерлік те көрініс берді. Ал, біз қарастырып отырған аймақта мал шаруашылығын өркендету қолайлы еді. Осыған орай қазақтардың ата кәсібі мал шаруашылығын өркендету бойынша Кеңес үкіметі жаңа міндеттер қойды. Халық шаруашылығын өркендету үшін еңбекші шаруаларды ұжымдық шаруашылыққа біріктіру көзделді. Бұл мәселенің саяси түйіні ұсақ шаруашылықтарды тікелей Кеңе өкіметінің бақылауымен ұйымдастыру, елдің шаруашылық өмірін кооперация арқылы социалистік құрылысқа бағыттау еді.

1920 жыдары Кеңес өкіметі ауыл шаруашылығын социалистік құрылысқа бейімдеу мақсатында кооперативті кедей шаруашылықтарының көптеп ұйымдастыруға жол ашты. Ал, жалпы алғашқы коммуналар Шығыс өңірде 1918 жылы 2 сәуірде құрылған болатын [3].

1923 жылы 1 ақпанда Семей губерниясы бойынша 146 тұтыну кооперациясы болды. Семейде – 27, Павлодарда – 49, Өскеменде – 33, Зайсан өңірінде – 7 тұтыну кооперациясы жұмыс жасады. Қа-